

سوریه پسالسد در آستانه چندپارگی امنیتی

سوریه و دولت بی اقتدار

سقوط یک رژیم لزوماً به معنی طلوع یک دولت نیست؛ و سوریه امروز دقیقاً در همین نقطه ایستاده است. سقوط بشار اسد در پاییز ۱۴۰۳، این کشور را از یک نظم امنیتی متمرکز هرچند فرسوده، به وضعیتی چندمرکزی پرتاب کرد. وضعیتی که در آن تهدیدها نه فقط از یک دشمن مشخص یا یک شورش داخلی واحد، بلکه از هم پوشانی چند سطح به طور هم زمان شکل می گیرند؛ مرزها، گروه های مسلح، اقتصادهای جنگی و دیپلماسی مشروط. در این چهارچوب، پرسش کلیدی امنیت سوریه چنین است: چه کسی، با چه مشروعیتی و با کدام منابع، می تواند «تمامیت ارضی» را به «حاکمیت واقعی» تبدیل کند؟ پاسخ به این پرسش، در میدان پسالسد، ساده نیست؛ زیرا سوریه به سرعت به سمت نوعی موزاییک امنیتی حرکت کرده که کنترل و تصمیم سازی در آن، در چند نقطه و توسط چند بازیگر توزیع می شود.

نقشه تهدیدها: امنیت سوریه در چهار لایه

لایه اول: بحران حاکمیت و تکرر مراکز قدرت

در سوریه پس از اسد، بزرگ ترین تهدید امنیتی، فقدان انحصار مشروع خشونت است. دولت جدید دمشق هرچند می گوید خود را دولت سراسر کشور معرفی کند؛ اما واقعیت میدانی این است که چهره سوریه تا آینده قابل پیش بینی، شبیه یک موزاییک امنیتی باقی می ماند. شمال با وزن سنگین ترکیه و گروه های همسو، شرق با پرونده کردها/نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) و میراث جنگ علیه داعش، جنوب با حساسیت های قومی - مذهبی، شبکه های محلی و فشارهای رژیم صهیونیستی و ساحل با زخم های عمیق اجتماعی - فرقه ای و ترس از انتقام گیری.

در همین راستا، گزارش پارلمان بریتانیا نیز بر وضعیت چند بازیگری مسلح و دشواری ادغام نیروها در یک ساختار واحد تأکید کرده است. پرونده ادغام نیروهای دموکراتیک سوریه (SDF) در ساختار دولت مرکزی، نمونه روشن این بحران است. ترکیه صراحتاً روند ادغام را «کند» توصیف می کند و هشدار می دهد اگر یکپارچگی محقق نشود، گزینه نظامی همچنان روی میز می ماند. بازتاب میدانی این تنش ها، درگیری های شهری، آتش بس های شکننده و بی ثباتی های دوره ای است.

لایه دوم: بازتولید دستگاه امنیتی سرکوب و چرخه ناامنی

در گذارهای سیاسی، یک وسوسه تکرارشونده وجود دارد؛ حکومت های تازه قدرت گرفته با کودتا و یا عملیات نظامی، برای تثبیت امنیت، رفتاری به مراتب خشن تر امنیتی (بازداشت های بی ضابطه، زندان، شکنجه، اخاذی و حذف) از حکومت سابق به نمایش می گذارند. نتیجه چنین روندی، معمولاً «امنیت محافظ قدرت» است، نه امنیت محافظ جامعه؛ و همین مسیر، چرخه انتقام و شورش را فعال می کند. در سوریه پسالسد، این خطر جدی است. گزارش تحقیقی رویترز می گوید زندان هایی که پس از سقوط اسد خالی شده بودند، دوباره در حال پر شدنند و ادعاهایی درباره شکنجه، اخاذی و مرگ در بازداشت مطرح شده است. از منظر امنیت ملی، این موضوع فقط یک پرونده حقوق بشری نیست؛ بلکه ساخت یک کارخانه دشمن سازی با سرکوب های کوری است که توان دولت جدید برای جلب همکاری اجتماعی را کاهش می دهد و فضای رشد شبکه های انتقام جو یا جریان های تندرو را تقویت می کند.

لایه سوم: بازگشت و بازآرایی تروریسم

در روایت بسیاری از اندیشکده های غربی و آمریکایی، «جنگ علیه داعش» همچنان لنز اصلی فهم سوریه است. حملات گسترده آمریکا به اهداف داعش در ماه های پایانی ۲۰۲۵ در واکنش به رخدادی که به کشته شدن نیروهای آمریکایی انجامید، نشان داد پرونده داعش نه تنها بسته نشده، بلکه می تواند با هر شکاف سیاسی دوباره فعال شود. واقعیت ساختاری سوریه این است که داعش از خلأ حکمرانی تغذیه می کند و هرجا ادغام نیروها شکست بخورد، عدالت به انتقام تبدیل شود یا اقتصاد بقای معیشت مردم را خرد کند، داعش یا گروه های مشابه می توانند خود را بازسازی کنند. هرچند این بازسازی می تواند با همان شکل ایدئولوژیک سابق نباشد و به مثابه یک شبکه پیچیده از قدرت های محلی شکل بگیرد که از ناامنی و اقتصاد سیاه بهره می برند.

لایه چهارم: اقتصادهای جنگی و امنیت مرزی

شرایط جنگ صرفاً خشونت نیست؛ بلکه بازار هم است. سوریه در سال های بحران، شاهد شکل گیری و ریشه دار شدن اقتصادهای زیرزمینی از قاچاق سوخت و باج گیری گرفته تا کنترل گذرگاه ها و تجارت مواد مخدر بوده است.

ادامه در صفحه ۷

سودابه سلیمانی، معاون علوم

مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد

در «مجله تصویری فرهیختگان» تشریح کرد

نگران ایران بدون

مهندس هستیم

اسکن کنید

۴

یکشنبه بودجه ای مجلس چطور گذشت؟

مقداری کلی گویی و چند نقد مهم

نگران ۱۴۰۵

۲

شماره
۴ ۵ ۹ ۴
۸ صفحه
۱۰۰۰۰ تومان

دوشنبه
۱۴۰۴ دی ۸
۸ رجب ۱۴۴۷
۲۹ دسامبر ۲۰۲۵

فرهیختگان

برآورد ۳ مجموعه کارشناسی دولتی می گوید

وضع چند شاخص کلان اقتصادی در پایان سال ۱۴۰۵ بهتر از ۱۴۰۴ می شود

پیش بینی دولت از یک سال بعد

۳ ماهواره ایرانی در لبه تکنولوژی به فضا رفتند؛ درباره آن ها و کاربردهایشان چه می دانیم؟

از آسمان چه خبر؟

۲

می خواستم از استند آپ
فاصله بگیرم

ساره رشیدی، بازیگر با حضور در برنامه «فریمولوژی»

از تجربه بازی در فیلم سینمایی «احمد» گفت

اسکن کنید

هک گوشی مقامات صهیونیست در فضای اجتماعی رژیم بحث برانگیز شده است

حنظله تکلیف انتخابات اسرائیل را تعیین می کند؟

۲

حاشیه نگاری «فرهیختگان» از مراسم پرتاب هم زمان ۳ ماهواره ایرانی

۱۴۰۴ برای فضایی ها هنوز تمام نشده

۳